

Wielkie Księstwo Litewskie w XVIII wieku: między lojalnością a (nie)posłuszeństwem

POŚWIĘCONA 230. ROCZNICY POWSTANIA KOŚCIUSZKOWSKIEGO

5–6 grudnia 2024 r.

Muzeum Narodowe – Pałac Wielkich Książąt Litewskich

Katedros a. 4, Vilnius

Adnotacja: Lojalność, rozumiana w średniowieczu jako wierność podwładnego wobec władcy, w społeczeństwie wczesnonowoczesnym nabrała znaczenia wierności wobec państwa. Z upływem czasu lojalność rozumiana jako bezwarunkowe uznanie i posłuszeństwo wobec mocy prawa / władcy / państwa zmieniła się w pojęcie lojalności jako wierności osobie / społeczeństwu / ideałowi / wartości. Lojalność nabrała znaczenia oddania, swobodnego zobowiązania i poświęcenia. Z lojalnością zawsze współistniało nieposłuszeństwo. Średniowieczne prawo szlachty do nieposłuszeństwa wobec władcy-tyrana (łac. *ius resistendi*), w Królestwie Polskim i Wielkim Księstwie Litewskim utrwalone w artykułach henrykowskich, stopniowo przybrało formę konfederacji – związków szlachty zawiązywanych w konkretnym celu. W osiemnastowiecznej Rzeczypospolitej Obojga Narodów konfederacje i rokosze były jedną z najczęstszych form oporu szlachty wobec władcy. Nieprzypadkowo w historiografii wiek XVIII nazywany jest wiekiem konfederacji.

Badania socjologów konfliktu, którzy uznają dwoistość społeczeństwa – konflikt i konsensus – (Lewis Coser, Ralf Dahrendorf, Randall Collins i inni) dostarczyły nowych narzędzi teoretycznych do analizy genezy oporu i etapów konfliktu, ich różnorodności, środowiska społecznego, które determinuje genezę konfliktu i innych tematów. Do nakreślenia nowych kierunków badawczych przyczyniły się także prace przedstawicieli porównawczej socjologii historycznej, antropologii kulturowej i filozofii społecznej, które zaktualizowały problematykę nieposłuszeństwa obywatelskiego, kwestie wolności jednostki i porządku społecznego.

Tradycyjna konferencja skupiająca badaczy XVIII wieku i upamiętniająca 230. rocznicę powstania 1794 roku w Rzeczypospolitej Obojga Narodów ma na celu nowe spojrzenie na **problem lojalności i (nie)posłuszeństwa w Wielkim Księstwie Litewskim** oraz omówienie tego, jak osiemnastowieczne społeczeństwo postrzegało **lojalność, podwładność i (nie)posłuszeństwo**. Jak duże było posłuszeństwo stanowe, służbowe, zawodowe, religijne, rodzinne i jakie formy wyrazu przybrał lub przybierał opór wobec mocy i woli władcy (pana, pracodawcy, zleceniodawcy itp.) oraz zagranicznych agresorów? W jaki sposób propagowane przez Oświecenie prawo członków społeczeństwa do buntu, nieposłuszeństwa i oporu odzwierciedlało się w ówczesnym dyskursie publicznym i w jakim stopniu tematy lojalności i (nie)posłuszeństwa są widoczne w dziełach osiemnastowiecznych autorów?

Na konferencji planuje się omówienie następujących tematów (możliwe są również inne obszary tematyczne):

- Lojalność (treść pojęcia i znaczenia lojalności w osiemnastowiecznym dyskursie publicznym);
- Nieposłuszeństwo (stanowe, służbowe, zawodowe, religijne, rodzinne) i jego formy wyrazu: buntury chłopskie i mieszczańskie, konflikty religijne, zawodowe, rodzinne i in.);
- Prawo do buntu (przeciwko władcy, patronowi, zagranicznym agresorom, lokalnym administratorom i in.);
- Opór obywatelski (instytucja konfederacji w szerokim sensie, niepodporządkowanie się prawu, opór wobec zagranicznych agresorów; powstania, rebelie, rewolucje);
- Nieposłuszeństwo i opinia publiczna (propaganda, środki i metody kształtowania opinii publicznej);
- Twarze i nazwiska ruchu oporu (powstańcy, konfederaci, buntownicy);
- Wolność twórcy i jej przejawy; sztuka bycia posłusznym i sztuka buntowania się: nieposłuszeństwo artysty wobec zleceniodawcy, nieprzestrzeganie kanonu, poszukiwanie nowych form artystycznych, bunt wobec tradycji.
- Inne formy (nie)posłuszeństwa.

Do udziału w konferencji uprzejmie zapraszamy historyków, filozofów, literaturoznawców, historyków sztuki, historyków kultury i oświaty oraz przedstawicieli innych dyscyplin. Prosimy o przesyłanie tematów referatów oraz krótkich, 3-4 zdaniowych abstraktów do koordynatorów konferencji do **30 lipca 2024 roku**.

Planowane jest opublikowanie artykułów opartych na referatach wygłoszonych na konferencji w osobnej publikacji tematycznej „Studiów osiemnastowiecznych”.

Języki konferencji – litewski i polski

(tłumaczenie simultaniczne)

Komitet organizacyjny konferencji

Doc. dr Ramunė Šmigelskytė-Stukienė (Muzeum Narodowe Pałac Wielkich Książąt Litewskich, Instytut Historii Litwy), przewodnicząca komitetu
Dr Lina Balaišytė (Instytut Badań Kultury Litwy)
Doc. dr Vydas Dolinskas (Muzeum Narodowe Pałac Wielkich Książąt Litewskich, Uniwersytet Wileński)
Doc. dr Liudas Glemža (Uniwersytet Witolda Wielkiego)
Doc. dr Robertas Jurgaitis (Instytut Historii Litwy)
Prof. dr Valdas Rakutis (Sejm Republiki Litewskiej, Uniwersytet Kłajpedzki)
Dr Adam Stankevič (Instytut Historii Litwy)

Kontakty: xviiiiazus@gmail.com,
smigelskyte.stukiene@gmail.com;
tel. +37068448885

Kajetan Saryusz-Wolski, *Kosyń i piechur z regimentu*, Biblioteka Narodowa. Domena Publiczna <https://polona.pl/item-view/2218a855-9807-4f17-aca3-a6c7bb86748d?page=0>

Organizatorzy

VALDOVŲ RŪMŲ
MUZIEJUS

Partner konferencji

Ambasada
Rzeczypospolitej Polskiej
w Wilnie